Hans Olav Løkken
Stjørdal
www.historiefortelleren.no

1947 Han overlevde et skipsforlis

Det er en helt vanlig skoledag på en helt vanlig skole i en vanlig kystkommune. I klasserommet sitter en helt vanlig ungdom og studerer en helt vanlig oppgave. Det var en slags tentamen i norsk, rettere sagt stil. Han likte bedre å få hjemmestil, der kunne han bruke bakgrunnsstoff. Men det var en flink skolegutt, og siden det var en frioppgave kunne han skrive mest om det han ville. Han tittet gjennom det litt skitne vinduet, så ut på havet og visste med en gang hva han skulle skrive om, nemlig om det som lokket der ute, sjømannslivet. Nå gjaldt det bare å få til en litt dramatisk vinkling, noe spennende som kunne gjøre inntrykk på læreren og besørge en *Meget Godt* igjen. Kvelden før hadde han overhørt en samtale hjemme hvor de snakket om at Hitler hadde rustet opp, noen mente det gikk mot en ny krig i Europa. Dette ga ham nå ideen om å skrive om et skip som gikk på en mine. Lite visste denne vanlige gutten fra Lønning i Bømlo at han var i ferd med å skrive om sin egen fremtidige skjebne. Slik møter vi Georg Lønning, født 7. juli 1922, midt på 30-tallet hvor mørke skyer la seg over hele Europa.

I løpet av krigen dro George Lønning til England, og meldte seg til tjeneste. Først ble han og en kamerat innrullet i Hæren, men ung Lønning likte ikke "*å springa i haugane*", slik at han kom seg over til marinen. Etter krigen gikk han Styrmannskolen i Haugesund, og var deretter på noen mindre båter i lokalmiljøet. Den 10. september 1947 mønstrer han på D/S Skoghaug i Rotterdam som 2. styrmann. Båten tilhørte Lindøes rederi i Haugesund. Og her i Rotterdam møter han Arnt Røkke fra Trondheim, med aner til Skatval.

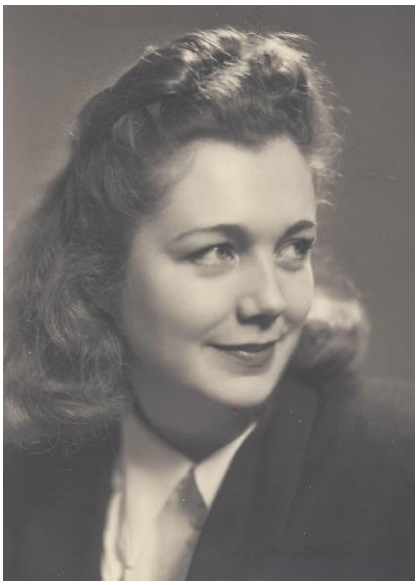

Gunvor Elly Røkke på sine yngre dager, og Arnt Røkke på sine eldre

Arnt Røkke ble født den 8. mai 1923. Han var sønn av Aine Anna Elisabeth og Hilmar Røkke i Trondheim. Hans besteforeldre var Johanna Haagensdatter fra Øvre Røkke (63/3) på Skatval, f. 26. august 1862 og Johan Arnt Røkke, f. 24. juni 1863 på Røkke Øvre Nordre (63/2). Johan Arnt Røkke drev kommisjonshandel i Trondheim. Disse er oldeforeldre til Lord Newton. Bror til Johan Arnt het Ole Andreas K. Røkke, f. 1859. Han overtok Røkke Øvre Nordre, men ble siste eier fra Røkkefamilien da han solgte gården i 1927 og kjøpte storgården Hognes på Stjørdal. Hovedpersonen i dette kapitlet, Arnt Røkke, ble gift med Gunvor Elly Flønes, og de fikk tre sønner: Gjermund, Halvor og Nils Anders.

Juleaften 1947 er Arnt Rønning og Georg Lønning, sammen med 25 andre om bord i D/S Skoghaug da båten forlater Rotterdam klokken 14:00 med kull som skulle til Oslo. Mannskapet besto av 25 menn. Dessuten var en student med som passasjer. Han het Anton Meidell. Og eneste kvinne ombord, var Signe Knutsen, kona til maskinsjefen. Nesten alle var fra Haugesundområdet, mens to skilte seg litt geografisk ut, for ikke å si på dialekten, nemlig Arnt Røkke og messegutten Torleif Berg, begge fra Trondheim.

Knut Husebø

Kapteinen på D/S Skoghaug var Karsten Tendenes fra Hundvåg i Stavanger, og var inngiftet onkel med Knut Husebø. Denne Knut Husebø er nå 102 år gammel og svigerfar til Kristin Reitan Husebø, som igjen er datter til min kilde Kjell Reitan, en ikke ukjent tidligere politietterforsker i Trondheim, som ofte var fremme i media i forbindelse med store kriminalsaker på 70- og 80-tallet.

Ved Hook Van der Holland forlater losen skipet. Klokken er 16:14. En time senere passerer de M/T Kongstein, og hilste hverandre med fløytene. Kapteinen på Kongsstein ser at bommene på Skoghaug lå nede, og at skipet dermed var sjøklar for kryssingen av Skagerak. Det blåste nå kuling med høy sjø og kraftige regnbyger møtte dem. Det var flere båter som kom inn enn som gikk ut. De fleste snudde. Det var et forferdelig vær. Kullet var dårlig, slik at fyrbøterne måtte jobbe ekstra hard for å holde *steamen* oppe. Skipet gjorde trolig ikke mer enn om lag 7 - 8 knops fart. Med normal fart burde ikke turen til Oslo ta mer enn et døgn. Men for å følge dette kapitlets første setning, kan en vel si at alt var som vanlig, med ett unntak. Det var ikke en helt vanlig kveld, men selveste julekvelden. Det ble servert svinestek, og det heter seg at litt akevitt også gikk rundt på omgang.

Klokken 22:30 kommer det plutselig en kraftig eksplosjon. Hele skipet kaster på seg. Alle kom seg på dekk, unntatt donkeymann (fyrbøter) Alfred Nilsen. Denne Nilsen hadde byttet vakt med Arnt Røkke, fordi Nilsen ønsket mer fri når han kom til Oslo. For Alfred Nilsen ble dette skjebnesvangert, for Arnt Røkke det dermed det motsatte. Følg med. Den tidligere nevnte studenten Anton Meidell lå og slappet av i salongen. Han ble kastet brutalt rundt og

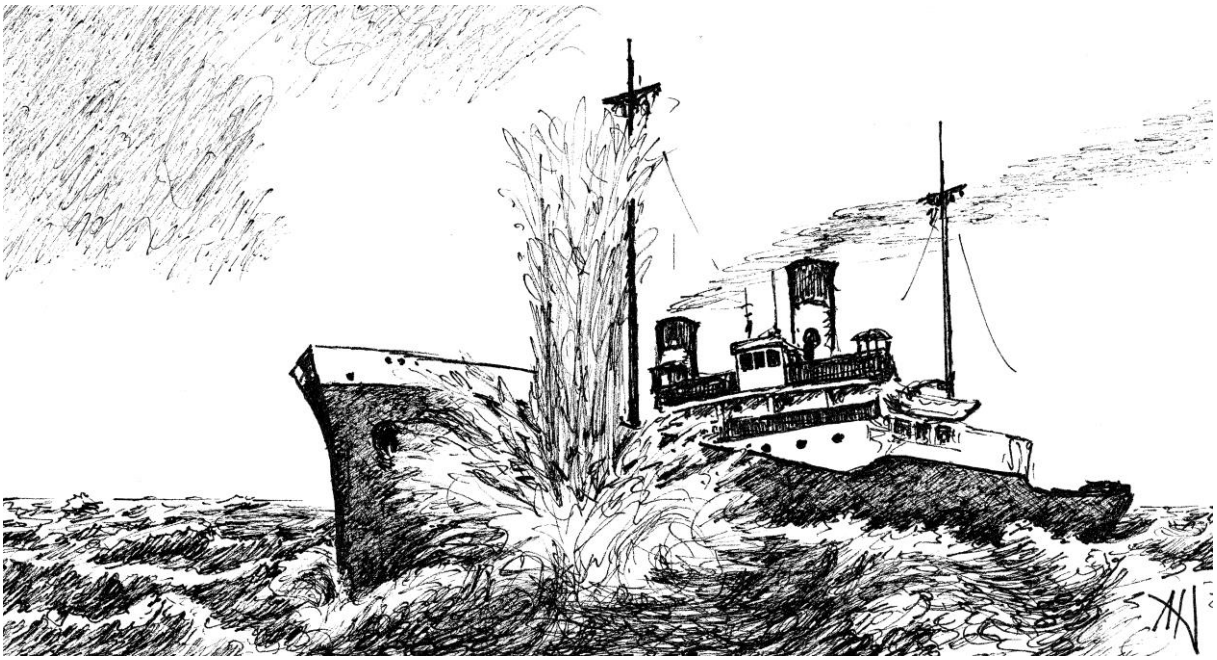

brakk ryggen under eksplosjonen, og kunne ikke gå deretter. Mens de ropte og diskuterte hva som kunne ha

forårsaket eksplosjonen, tok mannskapet seg mot livbåten på babord side. Den hadde motor. Dessverre lot det seg ikke gjøre å låre den på vannet, da bommen på aktermasta var løs og slingret voldsomt fram og tilbake. De gikk så alle over til styrbords livbåt. Men der hadde tauet fra «davitene» floket seg. (Davit er en krantype, et senke- og glidesystem for livbåter). Livbåten ble slått flere ganger mot skutesiden, og da de ble tvunget til å kutte det ene tauet,

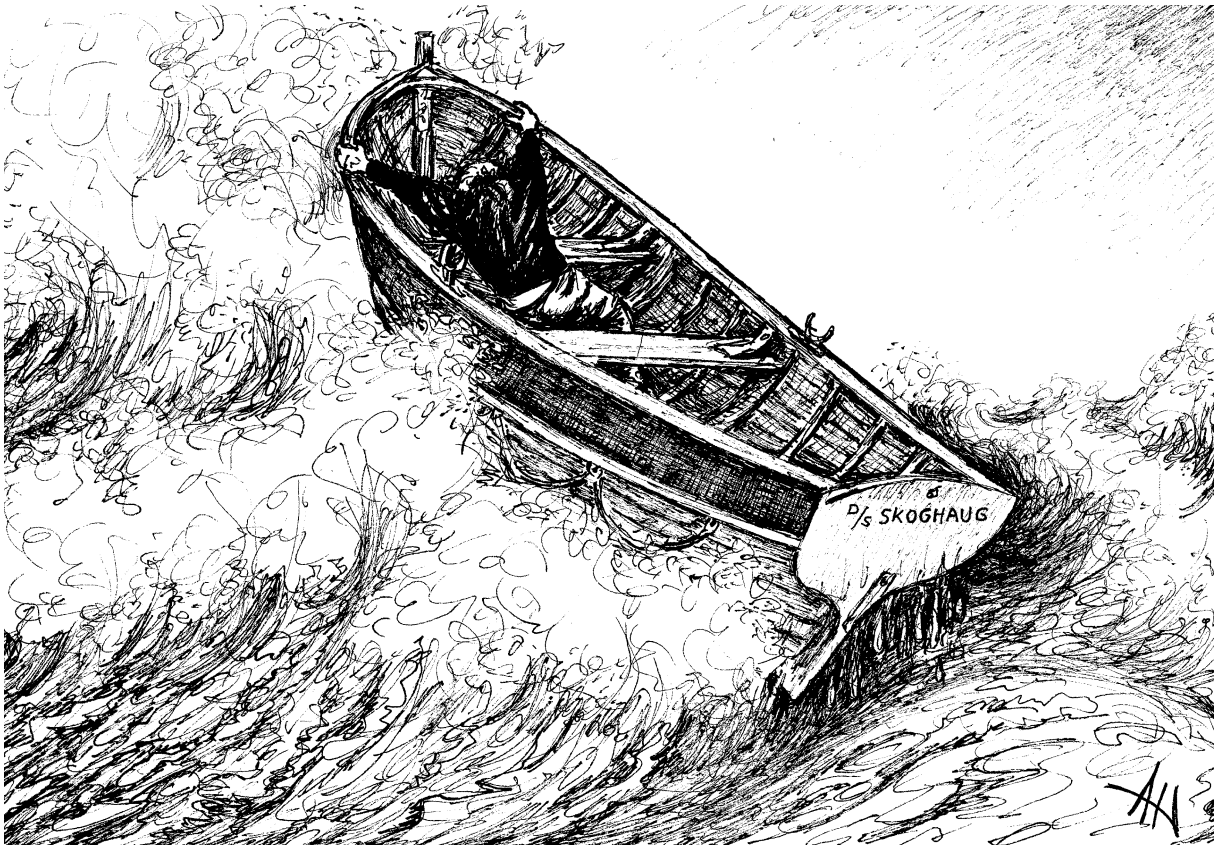

Arnt Røkke klamrer seg fast som siste mann

hang brått livbåten loddrett. Flere hadde nå klamret seg fast i livbåten som på mirakelløst vis klarte å ta sjøen uten å gå under da andre tauet ble kuttet. Alle kom seg etter hvert om bord i livbåten og de kom seg unna dragsuget. Det ble temmelig trangt i livbåten. *Skoghaug* sank 25 minutter etter eksplosjonen, som hadde forårsaket en enorm skade midtskips, like under maskinen. Skaden var av en slik art at skipet gikk ned vannrett. Det siste de så var skipskatten som hadde klatret øverst i den ene masta. Skadeomfanget førte til at det oppsto en diskusjon om det var sabotasje. Men ettertiden slo fast at de hadde gått på en mine. Og da er vi tilbake til den stilen som unge George Lønning skrev mens han gikk på skolen i Bømlo.

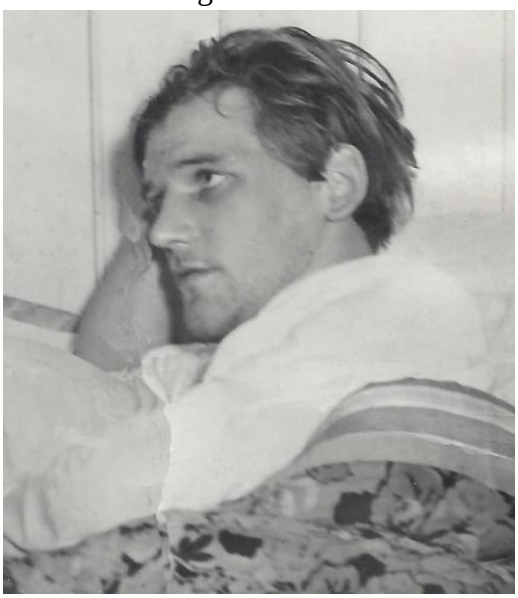

Arnt Røkke på sykehuset noen timer etter at han ble reddet

Da livbåten kom ca. 100 meter fra Skoghaug, ble de kastet rundt av en stor brottsjø, og alle havnet i det

iskalde vannet. De forsøkt å klamre seg fast i den kantrede livbåten, men den ene etter den andre måtte gi tapt og forsvant i bølgene. Etter en tid ble livbåten snudd på rett kjøl igjen av ei ny bølge. Sju kom seg ombord i livbåten, blant dem Arnt Røkke og Georg Lønning. 17 var borte, hvorav trolig den ene nevnte fyrbøteren (donkeymann) fulgte Skoghaug ned. Trolig ble han drept momentant ved eksplosjonen. Været ble bare verre, og etter en stund ble fire av de sju skylt ut av livbåten. De hadde ikke krefter til å holde seg fast. Nå var det kun tre stykker igjen: styrmann Thorleif Johnstad, lettmatros Tore Hafte Staalesen og Arnt Røkke. Denne Torleif Johnstad var for øvrig svigersønn til kaptein Tendenes. Livbåten ble mer og mer fylt med vann. De satt med vann opp til livet. Etter hvert dabbet livet til Johnstad og Staalesen ut, og de forsvant ned i dypet. Tilbake satt Arnt Røkke alene. Livbåten dreiv fram og tilbake langs kysten før vinden og strømmen førte den inn mot Camperduin i Nederland. Her ble den oppdaget der den sto i brenningene. Folk kom til og de dannet en lenke på 11 mann, og den ytterste personen fikk tak i Arnt Røkke da han lot seg falle ut av livbåten. Arnt ble båret inn til en familie som bodde i nærheten, mens de ventet på sykebilen. Han var da blå fra livet og ned, og ingen trodde der og da at han ville overleve. Men det var ikke hans tur. Han ble den eneste av de 27 om bord som overlevde. Det heter seg i en tradisjonsfortelling fra Bømlo at deres egen George Lønning hadde bistått studenten med brukken rygg til å komme opp i livbåten igjen etter at den gikk rundt. Så hadde George svømt av sted for å hjelpe andre, men at han druknet under forsøket. Nå kom ikke dette frem fra Arnt Røkke under sjøforklaringen, men i følge kilder fra Bømlo var George Lønning en meget habil og dyktig svømmer, slik at det så absolutt kan ha hendt. Og det gir jo etterlatte et verdig minne. Av de 26 som omkom, ble 10 funnet, blant annet den siste som ga opp: Tore Hafte Staalesen, og pussig nok ekteparet Knutsen. De hadde nok holdt bibelens ord om å holde sammen.

10. mai 2017. F.v: Kjell Reitan (kilde), og de tre sønnene til Arnt Røkke: Gjermund, Halvor og Nils Røkke

Arnt Røkke jobbet etter forliset en stund på Trondheim Mekaniske Verksted, men startet å seile igjen for å få fartstid. Deretter gikk han Maskinistskolen og ble maskinsjef. På 70-tallet seilte han som maskinsjef for Jahre og Kjødes rederi i utenriksfart på de virkelige store skipene på opp mot 100 million tonn dødvekt. Her hadde han hyre som varte 9 - 12 måneder av gangen. Han holdt det gående til omlag 1980. Da gikk han i land, og arbeidet frem til pensjonisttilværelsen ved teknisk avdeling på Reitgjerdet sykehus. Kontakten med sjømannslivet holdt han gjennom et sterkt engasjement i Maskinistforeningen. Likeledes var han mye opptatt med å restaurere veteranskipet Hansteen, siden Røkke som maskinist var en av de få som fremdeles holdt sertifikatet for dampkjeler gyldig. Han tilbrakte mye av sin fritid på hytta på Oppdal, og var en ivrig mosjonist. Han var meget glad i sjakk, og at en eller annen foretok det rette sjakktrekket for hans del den julekvelden i 1947, er vel ganske så sikkert. Han fikk ytterlig livet til låns i julegave.